

Vinterlammet

HAN KUNDE INTE BEGRIPA hur hon hade lyckats föda upp det i snön. Än mindre vem eller vad hon hade parat sig med.

Det var uppe på fjället ovanför Butangen, året var 1613, och mannen var Eirik Hekne. Han hade åkt upp på skidor för att sätta ripsnaror, och den här morgonen hade han rört sig bland krokbjörkar och glesgranar vid trädgränsen.

Då flög en korp upp framför honom.

Det var väl en korp? Eirik var bländad av ljuset och allt han uppfattade var ett kolsvart flaxande och en lång köttslamsa i näbben. Solen sken så starkt att snön blev ljusblå. Fågeln försvann över vidderna och Eirik stakade vidare.

En död tacka låg framför honom, ullen så översnöad och stelfrusen att den smälte ihop med drivorna. Ögongloberna var urhackade och fågelträcket runt huvudet vittnade om att korpen ätit av henne. Ur hålorna steg lite ånga. Hon måste ha dött samma morgon.

Det hände att tackor gick vilse, irrade runt tills snön kom och de blev tagna av järv, oftare förr än senare.

Detta var senare. Mycket senare. Det var ju februari månad, herre min je.

Han vände sig mot fjällvidderna. Så olikt det landskap han såg sommar och höst när får och kor gick på bete, och öring och röding fastnade i näten. Nu en annan värld. Bländande, bedräglig. Allt smått var borta och det stora större. Stenar och kärr och bäckar och rösen gömda under snö som antingen låg

hög eller djup, beroende på vem man var. Fjälltopparna i vitt mot blåhimlen ljög om avståndet: Kom hit, människa, kom hit, inte fryser du ihjäl på vägen.

Den döda tackan bräkte bakom honom.

Eirik stelnade till innan han långsamt vände sig om. Fåret kastade med huvudet så att blodet skvätte i snön. Försökte visst sparka, men benen var fastfrusna. Hon såg på honom utan ögon och visste väl inte om han var korp eller människa eller vad det egentligen var för skillnad.

Att nu är alltihop över för dig, det är skillnaden.

Han tog fram kniven för att befria henne från livet. Bökade in händerna genom frusen ull och mellan revben för att hitta hjärtat. Eirik Hekne kände alltid ett obehag över att avliva, men döden var omedelbart hel. Livet, det kunde vara både halvt och kvarts och bli helt igen, men inte när livet nästan inte var någonting, som här.

Då kände han en annan rörelse i henne, en lättare. Något som liksom lossnade bakom hennes rygg, en liten varelse som blottades när snön gled av och djuret som såg på honom såg på honom med ögon. Nyfikna och pigga ögon.

Ett lamm. Ett skinnmagert lamm med stora öron.

Eirik drog fram det. Där och då tog han ullglansen för en synvilla, men senare skulle han och döttrarna slå fast att täckhåret faktiskt var så blankt och skimrande som det såg ut. Långt som getragg, blankt som silver. Bottenullen mjuk som harpås. Lammet sparkade och verkade friskt.

Det måste ha blivit till på det sätt vinterlamm blev till. Förmodligen var mamman en av de unga tackorna som gick, som det sades, «tomma på våren» och kallades «skuldtackor». Skickades ut på bete med de andra och blev brunstiga först framåt sensommaren. Och så var det väl någon bock som hade slitit sig, kanske från en gård på andra sidan fjället, och tagit sig hit och hittat henne.

Sådant hände.

Inte ofta. Men snarare ibland än emellanåt.

Och lammet kom till världen under senhösten, en dyster årstid för en liten och nyfödd eftersom regnet var kallt och vinden hård, som om själva fjället varnade: Ge er iväg, ta er ner till byn, jag ska bli annat.

Eirik ändrade sig. Han stoppade kniven i slidan, grävde loss tackan och försökte klämma mjölk ur spenarna, men mjölken hon måste ha haft, den hade hon redan gett.

Han reste sig med lammet i famnen. Såg på granen bakom och förstod hur hon överlevt. Barken var avnagd och de nedersta grenarna uppåtna så högt ett får lyckades nå när det stod på två ben och sträckte på nacken. Runt stammen gick en svart krans av hårdtrampad spillning. De ställde sig under sådana granar när snön vräkte ner. När allt var uppätet pulsade de vidare till nästa träd. Men det var den unga tackans första vinter, hon hade inte hunnit lära sig det viktigaste om snön: Den drar inte vidare snabbt som regnet utan lägger sig mer och mer för att vila, och hon och lammet sjönk allt djupare för varje gång de pulsade iväg. Efter det sista kraftiga snöfallet måste svälten ha tvingat ut dem i drivorna igen, men då var de för utmärklade och snön för djup, de hann inte fram och blev fast där, och det enda och sista hon kunde göra var att skydda det hon hade fött.

Eirik Hekne hade i flera dygn bevittnat vad som krävdes av en kvinna som sätter barn till världen, och hans hustrus utdragna lidande medan hon långsamt dog i barnsäng hade lämnat honom med motsatsen: en rask beslutsamhet, en absolut tilltro till de första infallens värde, en halvt galen snabbtänktighet som kunde sluta i bedrövelse eller riklig utdelning. Denna egenskap skulle komma att utmärka även senare generationer, och i byn kom den att kallas *heknesinnet*. De bestämde sig tvärt och så fick det bli, vare sig det ledde ner i en fångstgrop eller upp på en tron.

Nu gjorde det sig gällande. Plötsligt såg han vad lammet var

avsett för, och lika plötsligt såg han sina döttrar. Han stoppade det innanför rocken, lyfte tackan i bakbenen och la henne om nacken, utmärglad men så inbäddad av snö att hon var stor som en mindre björn.

Skidorna gick ofta igenom på väg mot sätern. Innanför kläderna tinade snöklumparna och vätan rann över magen på honom. Det var som om lammet blev mindre och mindre, och när allt hade smält var det som att ha en yllepåse full med ben mot bröstkorgen, medan tackan över axlarna var samma tunga och kalla isklump.

Heknefolket höll på med vintersättring på den tiden, eftersom vägen från sätern ner till gården var lång och tung att gå. Den gick över slukhål där stenar rasade i varje steg, över lömska vadställen och slutligen över en svajig plankbro högt över Breia, älven från fjället till byn. Åkerlapparna där nere var små och tvärbranta, medan fjällängarna var vidsträckta och rika på grödor. Sådant var landskapet, och landskapet kunde inte besegras. Istället för att ta sig an det hopplösa slitet med att frakta ner lass efter lass av mossa och myrgräs till gården som vinterfoder, tog de det till rymliga säterlador. Där var kreaturen kvar till och med när frosten kom, och först när fodret var uppätet någon gång efter jul vallades djuren ner till byn genom snön, för då hade myrarna frusit och isen låg på älven.

Eirik hade låtit resa ett nytt hus på vintersätern. Det var påkostat och rymligt, för vid den tiden fanns det gott om pengar på Hekne. Hans döttrar, Halfrid och Gunhild som var hopvuxna vid höften och som folk bara kallade Heknesystrarna, hade året innan blivit klara med sin lärlingstid i Dovre, och nu hörde de till de skickligaste väverskorna i Gudbrandsdalen. I utbyte mot en väv av Heliga tre konungar fick Eirik ett lass blockskuren täljsten. Av detta murade han en spis på sätern, och den mjuka, ljusa stenen gav en skön värme natten igenom.

Eirik la tackan och lammet framför spisen och fick i dem hö och komjolk. Snöklumparna i ullen smälte till pölar på jordgolvet. Hela tiden undrade han över det silverfärgade lammet. Vad det var för slags bock denna tacka hade träffat var inte lätt att säga. Ingen från Butangen iallafall.

Om det nu var en bock.

Han satt där till sena kvällen medan tjärveden brann ut. Tackan behövde inte kunna se för att göra det hon skulle, och det sista Eirik Hekne såg innan han somnade var att hon slickade och tvättade det magra lammet.

När han vaknade stod lammet och knuffade på mamman. Hon var död, och den storvuxne hemmansägaren kände tårarna stiga. Kanske hade tackan förstått vad som hänt. Tänkt som dödssjuka mödrar gör när de inser att andra tagit sig an barnet. Du är trygg, du ska leva, jag kan dö.

Han fick ett infall, ett infall hämtat ur ett äldre infall. När Astrid dog i barnsäng hade han klippt tre längder av hennes hår, utan att veta vad de skulle användas till. Nu bar han ut tackan, klippte av henne ullen och packade den i en säck. Kroppen la han i säterns utkant så att korpen kunde ta det korpen skulle ha.

Eirik Hekne sopade snön från slaktstenen på tunet. Satte sig att tänka. Därefter gav han sig av över myrarna och hängbron över Breia med det som skulle visa sig vara den värdefullaste börda fjället hade gett honom. Nere på gården gav han döttrarna lammet och sa att det vi ska prisa för att det lever, och för att ni själva lever, det är mödrakraften.

AV LAMMETS ULL vävdes Hekneväven. Den som skulle komma att bli systrarnas livsverk. De satte upp en särskild oppstadsväv åt den och arbetet avslutades först på deras dödsdag. Väven gjordes enligt gammal fornnordisk tradition med gåtfulla bilder av djur och människor och hamnskiftare. Vissa figurer gjorde systrarna av den blinda tackans ull, andra

av lammets täckhår som skimrade som silvertråd. Och i ett motiv – sades det – beskrevs Astrid Heknes uppoffring, och där skulle de ha vävt in håret från sin mor.

Flasklammet växte och blev en långhårig bock med krökta horn. Han tyckte om att sträcka sig upp och äta blad av rönn och sälg, ställde sig ofta med framklövarna mot stammen och Heknesystrarna kallade honom Lövgångaren. Precis som de andra fårraserna som Butangenfolket haft i generationer hade även Lövgångaren tudelad fäll och gick ute året runt. Regnet rann av täckhåret medan bottenullen höll honom varm. Han följde årstiderna och fällde pälsen i lövsprickningen. Då tog systrarna honom i knäet och luggade av honom ullen. Medan flickorna bearbetade det vackra och glänsande täckhåret skuttade Lövgångaren glatt omkring, naken och befriad från vinterrocken.

Hela sommaren följde bocken med när de skulle ner från Hekne till den tjärdoftande stavkyrkan, och systrarna vaggade sig dit i något slags tredjedelstakt, satte sig med ryggarna mot kyrkogårdsmurens utsida och gjorde enklare handarbeten i solen. Runt dem låg de ovigda gravarna med dem som tagit sina liv eller blivit avrättade, och där hade Halfrid sått tistelfrön till minne av den käraste hon haft, en skotsk soldat som tvingades lämna henne eftersom hon aldrig kunde skiljas från sin syster. Detta var det inte många som visste. De såg bara att baggen betade vid de omärkta gravarna och trodde att ullen på något sätt tog upp den säregna livsvisdomen som vandöda fått, eftersom de aldrig får frid i den ovigda jorden och därför nödgas använda tiden till att tänka.

DET STOD EN MAN innanför den där kyrkogårdsmuren. Hans namn var Sigvard C. Krafft och han hade varit sockenpräst i Butangen sedan 1591. Han hade begravt Heknesystrarnas mor och döpt flickorna under en ceremoni som bygden aldrig skulle glömma. Skvallret hade pågått sedan födseln. Det tisslades i

vrårna och många menade att modern måste ha utsatts för trolldom eftersom hon råkat ut för en sådan olycka.

Krafft hade ett envist arbete med att hålla bygdens oro i schack. Han hade sett flickorna nyfödda och klämt på den tjocka, hårda skinnbiten som band samman dem. Den tycktes vara utan känsel.

Det var vanligt att skylla på trolldom när barn var vanskapta eller inte mådde bra, och folk sa ofta att de var utbytingar för de underjordiskas barn och att deras egna människobarn var vid liv någon annanstans. Föräldrarnas plåga mildrades av den förklaringen eftersom den dreglande, stirrande ungen på golvet ju inte var deras egen och inte behövde samma omtanke, kanske ingen, och det hände fortfarande att spädbarn försvann utan att skrivas in i kyrkoboken. De sattes ut i skogen och skriken lockade till sig räv och varg, och var djuren upptagna på annat håll behövdes det inga skrik för nattkölden att hitta ett naket barn.

Hans bokstavstroende prästkolleger var emot sådant, för i *Tischreden* hävdade Martin Luther att «Bortbytingar och vanskapta var Satans verk, i det rätta barnets ställe för att plåga människorna».

Krafft gick med på den allmänna, lutherska tron om att en strid mellan Gud och Djävulen utkämpades i detta nu. En kamp där människan hamnade i beråd och lätt kunde förledas av Den onde. Men han stod nära sin församling och skämdes över präster och ämbetsmän som utkämpade striden med en hårdhet och stelbenthet som snarare verkade frambringad av Djävulen själv.

Under sin studietid i Köpenhamn hade Krafft läst grekiska skrifter. Sedan dess hade hans levnadssätt följt en logik som bevisade sig själv, där ett räknetal kunde vändas och ändå ge samma summa. Som präst kände han sig ganska ensam om den uppfattningen, och han menade att kyrkan tog till sig fler och fler märkliga tankebanor. Alla osedvanliga händelser

blev betraktade som tecken från Gud som skyndsamt skulle tolkas. Om ett nyfött barn hade sex fingrar eller krokrygg kunde det kanske vara en påminnelse om dåliga levnadsvanor eller svag moral. Men biskopen som satt flera dagsresor därifrån, i Oslo, skulle räkna Butangenfödseln som en händelse av det allra mest extraordinära slag. De båda spädbarnen skulle till och med kunna dra åt sig lärda män för en undersökning, kanske ta dem till Köpenhamn för att tolkas av kyrkans allra visaste.

Samma lärda män ansåg troligen att de högre makterna – om inte Djävulen själv – hade sänt ett regelrätt *monstrum* till Jorden.

Detta ord användes för de mest anmärkningsvärda och hemska händelserna. «Monstrum» betecknade inte bara en skrämmande varelse. De som kunde sitt latin visste att det betydde «omen från gudarna». I Köpenhamn hade Krafft sett att det över hela Europa i över hundra år hade cirkulerat pamfletter om hur vanskapta barn skulle tolkas. Hopvuxna tvillingar var enligt kyrkans lärde det dystraste av alla omen, för det förebådade domedag och apokalyps.

Dagen efter födseln gjorde Krafft sitt val. Han ställde sig på Jesus sida i vad han visste skulle bli en kamp mot rykten och överhet. Systrarnas födelse var inget ont omen, bestämde han. Tvärtom. Astrids dottrar var en av Herrens mest sällsporda gåvor. Han lät ingen utanför den otillgängliga byn få vetskap om systrarna, och döpte dem raskt för att ge Guds beskydd. Stavkyrkan var då fylld till brädden, och efter att ha döpt dem till Halfrid och Gunhild Hekne vände sig Krafft mot församlingen och sa:

Herren har valt att sammanfoga dessa barn. Vi människor är för små till att begripa alla hans avsikter. Men Skriften befäller att ingen människa ska skilja vad Gud ha sammanfogat. Låt dem således färdas i vänlighet bland oss, som två systrar. Två vanliga systrar.

HEKNESYSTRARNA VÄXTE UPP. Hälsade i en gemensam nigning och såg folk i ögonen. De rörde sig sämre vintertid, men deras far byggde en bred kälke så att de kunde leka med andra barn nerför de branta backarna och ut på sjön Lønesvatnets is. Från tolvårsåldern visade de tecken till att bli långa och ansiktsfagra, och när de var femton var de halva huvudet högre än jämnåriga flickor, och eftersom de var två och ganska lika lämnade de ett bländande intryck efter sig. Håret var alltid uppsatt i konstfullt vackra flätor, och var och en kunde slå fast att systrarna, om det inte varit för skavanken, skulle ha dragit till sig friare från storgårdar.

Men några frierier blev det inte, det var otänkbart för två flickor som alltid gick sidlänges genom en dörr och som aldrig kunde vara med om en fråga som bara ställdes till den ena. De var alltid ett flertal och en halva, och dessutom kunde de dela några sinnen och ana vad den andra skulle tycka och tänka, och därför blev deras gräl tröttsamma och förtvivalde eftersom de inte gick att undkomma. Oftast brukade Halfrid påbörja meningarna och Gunhild slutföra dem. Blev de osams pratade de i mun på varandra och då lät det som om de både sa emot och försökte övertyga sig själva, och det var omöjligt att veta vad de egentligen tyckte. Ofta avslutade de bara med ett uttryck de hade lagt sig till med som gällde sådant i livet som inte gick att förändra: *Sålunda vart det, sålunda är det, och sålunda blir det.* Detta rabblade de alltid i en särskild ordning. Halfrid sa *Sålunda vart det* innan Gunhild sa *sålunda är det*, och resten sa de i kör.

Deras vävnadskonst blev alltmer enastående. De plockade in mönstret med fingrarna, varje bild och varje figur, i en märklig, ojämn takt. Lövgångarens skimrande ull kardades och spans. Till färgningen plockade de växter som ljung, brakved och ängsvädd. Barken av fjällvide gav starkt gula toner som en soluppgång och i Heknes köksträdgård sådde de krapp och vejde. Den första gav en röd ton, djup som människoblod, den andra himmelsblått. Garnet blev så vackert att tanklösa

bönder använde ordet *magi* om färgningen. Systrarna ville inte berätta hur de gjorde och en del blev avundsjuka och påstod att det var något ockult som ägde rum under de veckolånga processerna då växterna torkades och jästes. Ingen förstod att flickorna helt enkelt var generade, eftersom de la vejdebladen i den egna urinen för att lösa ut färgen, och de avslöjade aldrig bakgrunden till färgen potteblått.

Eirik Hekne släppte sällan in främlingar på gården. Hans största oro var att kyrkans lärde skulle få nys om flickornas tillstånd, men också att de skulle tas till fånga för hittelön, eftersom det ryktades att en del kungahus hade samlingar med vanskapta människor.

Därför blev han misstänksam när en man i främmande kläder kom till Hekne och lämnade efter sig en hopknuten skinnpung med ett smält rött sigill runt snörningen. Den var till systrarna, men gårdsfolket vågade inte ge dem den av rädsla att den skulle innehålla något förtrollat. Eirik gav sig av till häst och hann ikapp främlingen i utkanten av Lösnesmyrarna. Mannen var handelsresande från Mørekusten och hade fått skinnpungen av en skotsk handelsman några månader tidigare. Han hade inget annat besked eller förklaring än att han fått bra betalt för att ta omvägen om Butangen, och att han var en ärlig man.

Pungen innehöll gåvor från den skotske pojke som Halfrid blivit förtjust i under lärlingstiden i Dovre. Eirik mindes med skräck när systrarna försökt skära sig fria från varandra för att Halfrid skulle kunna följa med pojken, han mindes också prästen Kraffts ord: *Vad Gud ha sammanfogat* –

Men han gav dem skinnpungen, och från den dagen bar syst-rarna var sin silverring. Gunhilds ring hade ciseleringar som i efterhand skulle kännas igen som keltiska mönster. Halfrids ring var bredare och hade ett mönster som bara hon förstod.

SILVRETS FÖRMÅGA ATT LÄKA SÅR, synliga som osynliga, var inte obekant för Sigvard Krafft. I sitt kall var han tvungen

att handskas med ett myller av otyglade trosuppfattningar, för i Butangen rådde inte bara kristendom utan även rester av fornnordisk tro, samt ett otal märkliga skapelser, både välmenande och illasinnade. Folk trodde fullt och fast på dem, det hade de gjort sedan de var små eftersom barnasinnet är en vit målarduk och det som målades dit av vuxna blev kvar. En del av sederna var på sitt sätt nyttiga, tyckte Krafft. Hans hustru sa på fullt allvar till barnen att Näcken gömde sig i älven, för de kunde ju inte se efter alla barnen hela tiden och den där enkla skräckbilden höll dem borta från farliga platser.

Så byborna fick hållas med sina påhitt. Det gav livet en viss stadga. Bekymren hade namngivna orsaker och därför kunde man använda motmedel, vare sig det handlade om att måla kors på mjölkkanor eller kleta smör på visthusväggen för att locka till sig våren. Krafft var också försiktig med begreppet synd, för om han blev för sträng slutade det bara i apati och skuld känslor som stängde in församlingen i en värld de inte förstod, än mindre kunde råda över.

Så hade Krafft, med list och mod, försökt ro Herrens båt över trons grumliga vatten. Längre förlöpte livet någorlunda kärleksfullt, till dess han en dag år 1617 mottog ett dokument med kungens sigill. Det var en av landets tryckta lagar. När han rullade ut det fick han se att titeln var *Förordning om Trollfolk och Deres Medhielpere*. Efter att ha läst lagen sjönk Krafft tungt ner på bänken.

Från och med nu hade han och landets alla befattningsmän en ny order att sätta främst: de måste förfölja trollfolk med full kraft. Om någon haft umgänge med Djävulen bar det raka vägen till galgbacken. Avrättning *utan nåd*. Månaden därpå fick Krafft en ny förordning. Bybornas utsmyckningsvurm måste stoppas. Slut med alla onödiga utsvävningar vid bröllop och gravfärder. Bort med ädelstenar och pärlor.

Och – silversmycken.

Krafft anade varför förordningarna kom nu. I städerna

firade man Martin Luthers tesers hundraårsjubileum grundligt, och kungen i Köpenhamn ville utmärka sig som en god, trofast protestant.

Jo, visst hade trolldomsskräcken pågått sedan urminnes tider, men efter 1617 tyckte Krafft att människors liv fördärvades av rädsla för Satans medlöpare. De stränga fullmakterna var populära hos hans fränder i kallet, och befallningarna förkunnades med järn och piska och eld. År 1618 brändes tre flickor levande i grannbyn Fron. Två familjer blev fråntagna sina gårdar och landsförvisades. De skulle tydligen ha uppsökt spåkvinnor och bett om hjälp med sjuka barn. Året därpå vittnade Frons präst mot två nya flickor och fick även dem dömda till att brännas på bål.

Krafft visste hur svårt det var att föra sig rätt när sjukdomar drabbade. Han och hans hustru hade själva förlorat två barn i sjukdom. I den här nya striden var han ännu mer hjälplös. De vildaste uppfattningar godtogs som misstankar, och tillvägagångssätten blev allt hemskare. Bäst vore att hitta ett förbud och underkasta sig det, för då gick det bra att misstro alla som inte gjorde det. Lagen antände även en annan brand: missunnssamhetens. Krafft fick ett betydande arbete med att slå ner allt förtal när olyckor drabbade. Alltid var det någons fel i elände och sjukdom. Alltid hade någon lagt förtrollade kvistar i båset när kor rymde, alltid hade någon utfört häxkonster när en kvinna förblev barnlös, alltid gick det rykten om att någon skar flisor ur stavkyrkans vägg att använda i pakt med Den onde.

År 1619 snappade Krafft upp ett oroväckande rykte. Likt någon som förbereder gården inför storm gav han sig av på tre resor till grannbyarna, utan att röja att han var präst. Han förhörde sig bland småfolk och storfolk. Han satt nära livliga bord på värdshus och skjutsstationer och lyssnade. När han återvände hem visste han vilka som skulle bli missunnssamhetens första mål i Butangen: två vanskapta väverskor, så skickliga att det inte gick att förstå sig på.

Garnets vilja

ÅRET DÄRPÅ KOM DE.

En råfuktig dag före pingst.

Breia forsade i högvatten och var mer högljudd än resten av året, och detta höga men ändå välbekanta ljud gav Krafft en känsla av att hörseln och andra sinnen var extra skärpta. Över honom fanns en himmel som inte kunde bestämma sig. Molnen tryckte ner luften i dalen så att kvinnorna fick huvudvärk och karlarna blev griniga. Det var en sådan dag när han, som något suddigt genom den ojämna lilla glasrutan i stugan, fick se ett hästfölje på andra sidan sjön.

Krafft gick ut.

Kläderna avslöjade på långt håll att det var storfolk som kom. Allt småfolk använde tyg av ofärgad ull som gick i ett med landskapet, men två av dessa ryttare bar långa, mörka dräkter och det vimlade av välklädda soldater.

Snart stod de på prästbostadens gårdsplan, omgivna av starka hästar och seltyg från ett utländskt sadelmakeri. I soldaternas slidor satt långsvärd och stridsyxor. Krafft kände igen de båda svartklädda. Den ene var fogden Nielssøn, lagens hantlangare i Gudbrandsdalen. Han hade tillträtt året innan, efter att föregångaren slagits medvetslös under en skatteinsamling i Brekkom. Den andre, en man med lång, senig hals, var präst Mortensen från Fron.

I likhet med Krafft bar de ämbetskläder, en rock med lång knapprad sydd av mycket tyg. Halskragarna gjorde att Krafft

förstod att de gick moderna tiders ärenden, eftersom båda hade lagt sig till med det nya skicket vita linnekragar i stora, nedvikta sjok, samstämmigt med kungamodet i Köpenhamn.

Själv använde Krafft fortfarande pipkrage. Men prästen från Fron var alltså klädd som fogden. Det var lika oroväckande som mardrömmarna han hade.

Kraffts gårdsfolk kom med vatten och hö. Fogden var en trind man som måste ha hjälp för att komma av hästen. Om man inte känt till hans väsen kunde han tyckas försagd och harmlös. Han hade små ögon och liten mun, och ansiktsuttrycket förändrades visst aldrig vad han än sa eller fick höra.

Krafft skickade iväg gårdsarbetarna.

Vårt ärende gäller anklagelser mot två systrar från gården Hokne, sa fogden.

Hekne, sa Krafft.

Hekne, jaha. Nå, allra först: Skulle Krafft genast kunna meddela oss varför han inte, som lagen påbjuder, har genomfört förhör med så uppenbart depraverade kvinnor?

Krafft bad istället fogden och prästen om en förklaring till varför de kommit utan förvarning.

Mortensen sa: Min blick vilar även på Er, herr präst. Ni kommer att anmälas till biskopen för underlåtenhet av Er plikt.

Vilken plikt? Jag har många.

Er åtalsplikt. Ni har plikt att förfölja alla former av häxerier i vandel och gärning. Och att hålla fogden underrättad om vad ni gjort. Kreaturen vi är här för att studera gör den stora hjorden otrygg. Det går ett otal historier om dem. Eller det.

Krafft svarade att han inte hade företagit några grundligare undersökningar samt att inget ont fanns i systrarna varför han intet haft att anmäla.

Aha! sa fogden. Ni påstår er alltså besitta kunskaper. Denna vetenskap – den skulle ju ha tillhandahållits mig? Det är fullt tänkbart att systrarna kan utöva trolldom så stark att ni själv

blivit förvillad, herr Krafft. Därför har jag sällskap av präst Mortensen, en man som med sin klara blick kan utröna sanningen, ty han har sett Djävulen i fem kvinnors ögon.

Vilka anklagelser riktas mot systrarna? sa Krafft.

Det får ni veta när tiden är inne. De anklagade, är det Gjertrud och Henrikke de heter?

Halfrid och Gunhild. Jag följer er upp till dem.

Ingen följer mina män, sa fogden och vinkade åt sig fyra storvuxna medhjälpare.

Prästen från Fron stod med händerna i sidorna och såg sig omkring. Krafft såg upp mot himlen. Den var blåsvart. De vet var Hekne ligger, tänkte han. Fast de inte har varit här förut. Någon härifrån har spridit anklagelser om dem.

Fogden sa: Förhöret ska ske på prästens domäner. Det ska vara obesudlat och okränt. Lägg i ved och tänd så får vi se. Efteråt bestämmer jag om fallet ska tas vidare till häradshövdingen.

Till karlarna ropade fogden: Gör i ordning utrustningen.

Från en klövhäst lyfte två soldater ner en bår med något oformligt och tungt.

Vad är det där? sa Krafft.

Bly, sa fogden. Det är bly. Fyra plattor.

En man tog Krafft i armen och ledde in honom. Han luktade ovanligt illa. Tre andra försvann upp mot Hekne.

En stund senare hördes skrik i Heknes farstu. Senare skulle Krafft få veta att Eirik Hekne inte varit hemma när de kom. Systrarna hade som vanligt suttit framför oppstadsväven när de kom instövlande. De gick raka vägen in i rummet där systrarna befann sig. Männen pratade främmande dialekt och knöt bindlar över flickornas ögon och band ihop deras handleder med rep. Förblindningen ansågs nödvändig eftersom systrarna annars kunde förgöra karlarna med sina blickar. De släpades ut skrikande och sprattlande och vred sig som ormar i repen. Gårdsfolket hotades med stridsyxor och visades ett dokument

med sigill, och systrarna hängde de tvärs över klövhästen som om de vore en rättmätigt inkasserad skuld.

Därefter bars de in i det lilla rökrummet där fogden och prästen satt på en bänk bakom långbordet. Följet lyckades knappt ta sig in genom dörren. Jäntorna bars för att inte nudda golvet, för då kunde de skicka häxkonster genom det och blidka karlarna som skulle förhöra dem.

Krafft hade placerats i hörnet med den illaluktande mannen som vakt. Blyplattorna låg mitt på jordgolvet, och runt dem hade prästen från Fron ritat kors med krita. Flickorna ställdes på blyplattorna. Ögonbindlarna knöts upp. Männen tog hastiga steg bakåt.

Prästen lutade sig fram och sa: *Är det – av denna världen?*

Jag trodde först det var ett stort påklätt djur, sa fogden.

Frons präst skakade på huvudet och sa: Det råder ingen tvekan. Detta är Satans verk. Och detta har ni döpt i Faderns namn, Krafft?

Ta av förklädet, sa fogden.

Flickorna var så rädda att de inte fick fram ett ord. När förklädet slets av framkom att de hade var sin kjol, Gunhilds var röd och Halfrids grön, båda med arbetade broderier. Sedan klargjorde prästen att nej, titta – kjolarna har en gemensam linning, hopsnörad ovanför bådas höfter. Kjolen måste av!

En av karlarna skar av snörningen med kniv och började dra ner kjolen medan en annan drog i flickornas axlar som om han försökte dra isär två vedklabbar som inte delat sig hela vägen ner vid klyvningen. Heknesystrarna skrek och Krafft röt att nu fick det sannerligen vara nog. Det var först om det blev rättssak som de misstänkta skulle kläs av, och detta skulle ju bara vara ett förhör, ett klargörande?

Männen hejdade sig. Systrarna storgrät och föll ihop på blyplattorna. Männen tog tag under armarna för att få upp dem, och flickorna kämpade med kjolen så att den inte skulle halka ner.

Krafft avbröt igen och sa att det omöjliga kunde vara ett brott mot lagen att födas sammanvuxna.

Nej, men detta är ett monstrum, sa Mortensen.

Kalla dem inget sådant, sa Krafft.

Är ni inte beläst? sa prästen. Det är just ett monstrum de är. Ett varsel. Frågan är bara om vad. Om det är Guds straff eller tidens ände.

Lagen om häxor fanns inte när de föddes, sa Krafft.

Det är korrekt, sa Mortensen. Den här delen av undersökningen gäller faktiskt er, herr Krafft. Det har nu i dag blivit uppenbart att ni som god lutheran borde ha låtit skapelsen förevisas de lärde direkt efter födseln. För att kunna förstå vad deras ankomst till jorden förebådade. Nu är det för sent. Satan har fått grepp om dem och varslet är otydligt.

Ni blandar ihop läror! sa Krafft. Idén om att vanskapta människor skulle vara ett varsel kan finnas i kristen tro, men nu är ni här i lagens ärende. Nu måste ni, herr fogde, framföra anklagelsen!

Fogden slog näven i bordet och krävde tystnad. Lågorna steg höga från långveden i eldstaden.

Jo, det är två åtal, sa fogden. Mot Krafft och mot systrarna. Och, jo, detta var en utfrågning. Ett förhör. Låt belätet behålla kjolen på.

Systrarna stirrade förtvivlat mot Krafft. Han nickade kort mot dem.

Säg oss, sa fogden. Ni är – Gunhild och Halfrid Hekne, inte sant?

Gunhild mumlade något. Halfrid darrade.

Ni är väverskor, inte sant?

Nu darrade båda.

Ni är väverskor?

Ja, mumlade Gunhild. Vi väver.

Fogden la fram ärendet.

För två år sedan hade en man som drev en skjutsstation

nära Fåvangs kyrka fått en kudde från en gäst som inte kunde göra rätt för sig. Örngottet var vävt av Heknesystrarna. En långväga resenär sov på kudden och på morgonen klagade han över magont och huvudvärk. Detsamma gällde för nästkommande gäster, som vägrade betala. En fjärde person kräktes under middagen, och veckan därpå bestals två resande på sina pengar. Gästgivaren la kudden på kyrkogårdsmuren och eldade upp den. Från och med den dagen var alla gäster friska och nöjda.

En annan anklagelse kom från Heidal. Systrarna hade på beställning vävt ett sängöverkast med motiv av de fem kloka och de fem okloka jungfrurna. Mitt på väven löpte ett smalt band fyllt av märkliga tecken som liknade bomärken, men inget av dem stämde med bygdens märken. Överkastet gavs bort i bröllopsgåva till en storbonde med en ung, frisk hustru. Åren gick utan att hon blev med barn. Så småningom vittnade grannarna om att mannen som hade förärat paret överkastet tidigare hade varit betagen av kvinnan. Han hade bett om hennes hand och blivit avvisad. Som hämnd hade han alltså beställt ett överkast med besvärjelser som gjorde henne ofrukt-sam. När paret fick veta detta avlägsnades överkastet från gården och kvinnan blev genast gravid. Denna synd var dubbel, för väven visade händelser ur den heliga skrift på samma gång som den innehöll besvärjelser och trolldom.

Fogden la fram fler vittnesbörd.

En inflyttad familj utan större erfarenhet av boskap hade beställt en bildväv som föreställde en tjur. Raskt fick de präktiga kor som gav mängder av mjölk, medan grannens kreatur, som till dess hade varit de bästa, började försvinna från betet.

En annan anklagelse kom från Gausdal. Där fanns en av de första vävarna Heknesystrarna gjort. Den låg i en vaggla och föreställde tre jungfrur med kolsvart hår. Kvinnan som köpte den födde i tur och ordning tre mycket vackra döttrar med mörkt hår, trots att hon själv och mannen var ljushåriga.

Hennes äldre syster som inte hade något tücke fick däremot bara en skelögd son.

Fogden kunde berätta om vävnader som beställts i hemlighet och haft ett betydligt högre pris än vanligt, eller betalats med mängder av silver och kreatur. Detta var den betalning systrarna krävde för att lägga in trolldom i vävarna. Han hade hört att gården Hekne nu hade gott om boskap och egen silverkista. Och – höll inte systrarna också på med en stor väv som ingen fick se?

Fogden gjorde en paus. Sedan framförde han det som var den sista anklagelsen, men också den mest drabbande, och Krafft blev nu säker på att angivarna var från Butangen.

Systrarna skulle ha varit angelägna om att spinna garn vid sommarsolståndet och vintersolståndet, de två dagar då man absolut inte skulle befatta sig med någonting som gick runt. Detta hade de trotsat och därmed låtit onda makter få fäste i garnet. Men viktigast, sa fogden: Var det inte så att systrarna beskyddades av ett märkligt djur med stora, böjda horn, något som varken var får eller get och som prästen Krafft lät beta på ovigd jord? Förstod ingen att detta kunde vara Djuret självt? Var befann det sig nu?

Systrarnas reaktion gynnade inte deras sak. De pratade i mun på varandra och sa emot. Till slut var det som om de talade i tungor, och för varje ord de sa noterade Krafft ett snabbt leende i fogdens mungipa.

Fogden sa: Vi är inga omänniskor. Hör nu på, stackars flickebarn. Vi tror att det finns mänskliga själar i er. Ni måste göra er fria från de hemska makter som har fått sitt grepp. Smärta kommer att hjälpa er befrielse.

Prästen tillade att bevisbördan låg hos den anklagade. Rättare sagt de anklagade. Systrarna måste själva bevisa att de var oskyldiga. Erkännanden kunde inte dras tillbaka, för när Den onde fick betänketid kom han alltid på något som trasslade till sanningen.

Erkänner ni nu, sa fogden, besparar ni er förödmjukelser längre fram. Ni slipper kläs nakna under rättegången och –

Krafft avbröt: Om de erkänner väntar ju bålet! Ni vill bränna flickorna levande – för att de tagit hand om ett flasklamm!

Systrarna sa ingenting. De var redan väl förtrogna med straffet och kunde inte bli mer skräckslagna än de redan var.

Präst Mortensen beskrev hur han hade avslöjat de fem häxorna de hade hjälpt över genom ett renande bål, och fogden sa att samma procedur skulle följas här. Ett snarlikt rättsfall väntade om de erkände, och flickorna borde sättas i arresten tills fallet kom upp. Under rättegången skulle systrarna avklädas och all hårväxt snaggas för att se om djävulens tecken låg dolt under den. Med bindel för ögonen skulle de stickas med nålar för att avgöra om delar av kroppen saknade känsel. Särskilt intresserade var man, sköt prästen från Fron in, av den materia som förband kropparna. Den skulle utsättas för särskilt noggranna undersökningar med nål och kniv. Om de inte reagerade med smärta var det ett bevis på att kroppen hade ett *Stigma Diabolicum*, Djävulens tecken. Om man inte hittade någonting återstod vattenprovet. De skulle välts ur en båt för att se om de flöt eller sjönk. Gärna här på Lösnesvatnet så att alla kunde se. Flöt de var de skyldiga.

Allt detta slapp de om de erkände.

Flickorna darrade på blyplattorna. Med ens lugnade de sig och Krafft blev orolig över det bestämda i deras ord. Det var som om en främmande myndighet hade kommit för att hjälpa dem.

Vi ljuger om vi säger att vi är onda, sa Gunhild. Och om vi ljuger kommer vi inte till himmelen. Så det är bäst om vi säger det som är sant, och att ni plågar oss. Då ljuger vi i vart fall inte.

Krafft yrkade nu på en paus i förhöret.

Prästen Mortensen sa: Ni är förblindad, Krafft. Ser ni inte själv att detta groteska missfoster har gripits av Djävulen? Det är utsänt till oss som ett monstrum, men har fångats av Den onde.

Vi finge väl mer gjort för Den onde om vi vure åtskilda och inte hopbundna, sa Gunhild.

Mortensen reste sig och ropade: *Häda icke!*

Fogden sa: Nej, stopp! Hör vad de sa! Tanken är dem inte främmande!

Prästen från Fron tillade att flickorna tidigt måste ha förstått att de aldrig skulle bli gifta. De skulle därmed ha en stark, omätlig lust inom sig som skulle locka till sig Djävulen så att han kunde tillfredsställa dem. En sådan lust fanns ju i alla kvinnor, men de gifta var inte så lätta att offra till Den onde, eftersom de ständigt fick barn och därmed utlopp för sina köttsliga böjelser.

Vi föddes så här, upprepade Gunhild, och de båda sa: *Sålunda vart det, sålunda är det, och sålunda blir det*. Hon Gud ville ha oss såna.

Hon Gud? sa Fronprästen. *Gud som kvinna*. Ni hädar igen.

Det är så man säger här uppe, sa Krafft.

Anklagelserna innehöll en oroväckande behärskad utläggning där *diabolism*, *maleficium* och *välsignelser* nämndes. Hur var det förresten med silverringarna de bar, silverringarna med ockulta mönster? 1617 års förordning sa att onödiga smycken var förbjudna. Vad var det för krafter som låg i de där mönstren, hade de fått dem av Den onde själv? Gunhild snyftade fram att det var vanliga ringar men med utländska mönster, och att ringarna var det enda de ägde som berättade något om dem själva.

Prästen skakade på huvudet och sa att ringarna borde knipsas av och kastas i djuphavet. Fogden fortsatte att förhöra dem om *maleficium* och *välsignelser*.

Halfrid lyckades samla sig och sa:

Det stämmer det med, herr fogde, att det kom folk till gården och fråga om vi kan sätta kraft i väven. Väva nåt som gör att nåt händer. Men far är jämt med när vi handlar. Och far visar dom på dörrn, han, när dom ber om sånt, och han säger att dom inte ska komma tebaks. Aldrig.